

Obvineným advokátom uvedená okolnosť, že slovensky nevie, ako omluvný dôvod povšimnutia dôjsť nemohla; naopak, okolnosť táto zostrovala by jeho disciplinárnu zodpovednosť, keďže sa — napriek tomu, že štátny jazyk neovláda — podujal zastupovať pred súdom republiky strany, v mene ktorých použitie iného, než štátneho oficiálneho jazyka, je podľa zákona nepričítateľné.

Dotyčné domnelého porušenia jazykového zákona prvostupňovým disciplinárnym súdom v tom, že obvinenému rozsudok nebol vydaný aj v maďarskej reči, smerodatne je ustanovenie § 7. z. č. 122/20.

Literatura.

Spenglerove názory o práve v diele »Der Untergang des Abendlandes«.

Podáva JUC. Vojtech Hudec.

Spenglerovo dielo »Der Untergang des Abendlandes« stalo sa nezbytnou pomôckou každého, kto chce skúmať súvislosť novoobjavených tajov jednotlivých kultúr dejinného ľudstva. Kritiky o Špenglerových názoroch temer bez výnimky svedčia, že terajší vedecký svet nievie mu porozumieť, poneváč je skostnatelý v dosavádnych názoroch a jeho kritikovia miesto aby hovorili o jeho práci ako celku, väčšinou sa vyčerpávajú rozoberaním vedaťajších vecí. Charakteristicky poznamenával jeden z kritikov Špenglerových: »... Tieto kritiky značne prisvedčujú Špenglerovi, že veľmi sa rozmnôžili remeselníci, ktorí nazývajú seba spisovateľmi a učencami, ale hned prídu do rozpakov, jakonáhle sa im niečo nehodí do skvele nacvičeného rámcu.«

Vlastný význam Spenglerov spočíva v tom, že namietol celú spúšť nových myšlienok a srovnáním rôznych dejov upozornil nás na dosiaľ nezbadané charakteristikony. A jedným z týchto je aj jeho nazeranie na právo, resp. na právne dejiny. (Viď cit. dielo, sv. II., str. 62 až 98.) Tohoto bodu sa dotýka tam, kde hovorí o vývoji jednotlivých kultúr. Podľa Spenglera jedna kultúra na druhú nevplýva. Mohla sice prevziať od druhej isté formy, ale ich naplnila každá svojou individualitou; obsah každej kultúry je podľa neho iný. Každá vzniká, dosahuje vrcholu, upadá a — zmizne. Srovnáme-li jednotlivé kultúry, vidíme všade tie isté vady, udalosti a na konci každej stojí civilizácia. A to je dľa Spenglera znakom úpadku, lebo v nej ztráca sa hybná a tvorčia súla a vymiera duša. Jednotlivé kultúry sú odlišné, kdežto udalosti tejž istej nosia na sebe charakteristické známky svojej kultúry. A odlišnosť medzi jednotlivými kultúrami je tak veľká, že jedna druhú nevyplní, ale každá zomre z vlastnej slabosti a druhá len nastúpi na jej miesto, lebo hodnoty a ľudia jednej nikdy sa nevedia vzíť do kultúry druhej.

Za najmarkantnejší príklad systému, ktorý prebieha vo svojich základoch cez dve tisícročia temer nezmenené, ale v ktorom majú v skutočnosti tie isté slová v jednotlivých kultúrach celkom odlišný smysel, udáva rímske právo, znázorňuje ho skrze arabskú a západnú kultúru.

Antické právo definuje Spengler ako právo, dané občianstvom pre občanov. Z tejto definície vyplýva, že pojem osoby ako človeka

v antickom svete totožný je so štátnym telesom. Tu právo patrí človeku nie ako takému, ale ako o s o b e . Osoba je špecielným antickým pojmom, ktorý len v rámci antiekej kultúry má plnú platnosť. Len z tohto chápania antického právneho myslenia sa ujasní aj západným ľuďom neznámy pojem: »capitis deminutio media«. Dnes môžeme si sice predstaviť, že niektoré osobe odnímu sa všetky alebo niektoré práva, avšak ona predsa zostáva o s o b o u ; antický človek však, ktorému bolo právo z trestu odňaté, prestal byť osobou, ač telesne aj ďalej žil. V protive k tomuto pojmu osoby, utvorilo antické právo veci — r e s .

Jako sme riekní: antické právo tvorili občania, a to nielen právo vecné, ale aj božské, poneváč rímske náboženstvo bolo náboženstvom štátynym. Avšak túto právnu tvorbu nesmieme si predstavovať v dnešnom smysle, lebo u Rímanov netvorily sa systémy, teorie, metody právne, ich jurisprudencia není abstraktnou konštrukciou, ale utvárajú právo z jednotlivých prípadov pre jednotlivé prípady. Toto vidíme aj v pozdejšej republike, keď sa začnú vydávať praetorské edicta. Praetor, keď nastúpil úrad, vydal edictá, ktorými bol viazaný. Avšak pre nové prípady, ktoré sa vyskytli počas jeho úradovania, mohol utvárať nové právo. Edictá svojho predchodcu nemusel prevziať, ač to bolo vo zvyku pre osvedčené prípady. Z toho vidno, že ani u praetorov nebola intencia tá, aby sa tu utváraly zákony pre budúcnosť. Ináč je tomu na Západe, kde tendencia je celkom opačná: utvoriť a spracovať pre všetky možné prípady života napred právne pravidlá. Zkrátka: právo Západu utvorené je pre budúcnosť, všetko antické právo pre prítomnosť.

Antické právo môžeme charakterizovať ako právo »fyzické«, ktoré rozoznáva telesné osoby a telesné veci a vymedzuje medzi nimi jestvujúce vzťahy ako Euklydická matematika¹⁾, abstraktné pojmy sú mu neznáme,²⁾ čo je najlepším dôkazom, že antické právo nemôže byť predchodom vedeckej právnej metody.

Dla panujúcej nauky moderné súkromé právo zakladá sa na rímskom práve. Spengler dokazuje opak. Praetorskou tvorbou nadišla doba civilizácie — teda podľa Spenglera doba úpadku — antickej kultúry. Hadriánom vydané Edictum perpetuum r. 129 po Kr. znamená konec a n t i c k e j priamej tvorby a začína sa doba klasická.

Právne pojmy nie sú už antického pôvodu, ale pochádzajú z arabskej kultúry. Prvý pojem, utvorený arabským právom, je pojem netelesných osôb. Arabská kultúra, plná mysterií, zakladá svoje právo na pojmoch. A preto Justinianove kodifikácie nie sú už zrkadlom antického práva, ale arabského, čo dokazuje aj okolnosť, že najpovestnejší právnickí spisovatelia — Papinianus, Ulpianus, Paulus — boli pôvodu orientálneho a nie rímskeho a svoju kultúru zanášali aj do rímskeho práva.

¹⁾ To je prakticky a z pravidla, ale ešte nie pojmove; niet tu teda ešte abstraktnosti, ale hľadá sa už pravidelnosť.

²⁾ Vidíme prvé systematické spracovanie rímskeho súkromého práva od Qu. Mucia Scaevolu, v ktorom pôd vlivom hellenizmu nachádzame už pravidelnosť, o teorii však hovorí ešte nemožno.

Konečne dnes už nikto nepochybuje, že tisíce konštitúcií rímskych cisárov je pôvodu orientálneho.

Kým teda antické právo tvorené bolo občanmi pre jednotlivé prípady a uplatňuje stránku životnej praktičnosti — a nezná právne pojmy, — zatiaľ arabské právo, »bohom dané«, je presiaknuté orientálnymi mystériami a obsahuje právne pojmy. Na miesto zaniknuvšej rímskej kultúry vstupuje teda kultúra arabská.

Právne dejiny západu začínajú celkom nezávisle na niekedy úplne ztratenej tvorbe Justinianovej. Znakom toho je, že hlav. časť Pandekty, v jedinečnom rukopise sa zachovaly a r. 1050 náhodou sa našly. Od r. 500 po Kr. nachádzame už četné ľkmeňové práva germánske. V Anglicku rímske právo je neznáme a na oxfordskej univerzite ani sa nevyučuje rímskemu právu. Sudcovia súdia dľa domorodých právnych zásad a pozdejšie codexy a sbierky obsahujú praktické rozhodnutia (reports) sudcov. Je to droit coutumier, oproti písanemu právu (droit écrit) juhu. V Nemecku v tejto dobe panuje ešte gotské kmeňové právo, ktoré len od roku 1495 podľahne italskému vlivu. Stredovek mal ráz scholastický a preto niet divu, že aj na bolónskej univerzite v XII. storočí povstane z právovedy neplodná scholastika a dialekтика, ktorej absolutnou normou bola »ratio scripta«, t. j. rímske Pandekty. Renaissance neuspojkí sa s takto teoretickou dialekтиkou, ale aj v práve hľadá život. Anglia súčasne snaží sa zachovať germánske právo, ale na pevnine vyvíňajú sa vedecké systémy v rímskej forme.

Dľa Spenglera tedy práva troch kultúr sú len rečou a syntaxou spojené. Dve práva sú už ukončené, tretie, dnešné, trvá. V dejinách nášho práva je vedúcou myšlienkou boj medzi knihou a životom. Recepcia znamená jedine formu, ktorou rýchlo a ľahko vyjadrujeme svoje myšlienky. Tým ovšem, že pridržujeme sa rímskoprávnych pojmov a odborných výrazov, stávame sa ich otrokmí, individualita myšlienky sa obmedzuje a právnik stáva sa filologom, ktorý operuje pojмami.

Spengler mieni, že by súkromé právo malo byť výrazom súčasného sociálneho a hospodárskeho života a nemalo by byť založené na niekdajšom antickom národnom hospodárstve.

Dnešné právo tvoria právnici. A preto dnešná právoveda a životná skutočnosť sú hlbokou priečasťou oddelené. Naša právoveda je buď filologou právnického jazyka, alebo scholastikou právnych pojmov, ktorá význam života odvodzuje z »večných« základných pojmov, ale životné hodnoty dnes ešte nechce uznať. Antické pojmy len zafazujú právnu prax a nové prípady (na pr. krádež elektriny) je fažko vtesnať do antických schemat. Antické teleso — čo pojem — znemožňuje správne chápanie veľkých udalostí dnešného hospodárstva. Suchá logika a distinktné pojmy, slová antického práva dnes už nemôžu vyhovieť pestrosti a rozmanitosti života.

Dnes vôbec nemá významu rozdiel medzi osobou a vecou, ktorý je výtvarom antickej ideologie. Naša doba má ráz dynamický a preto právnická statika zostáva v prúde života ako strnulá kostra.

Parlament: A. Jarolímek: Tomáš W. Wilson. Prof. Dr. Fr. Weyr: Problém správy v demokracii. Dr. Břet. Kalandra: K theorii pokročkové politiky. Prof. H. Traub: Dr. Klaudy. Vít Veselý: Italštá milice. Dr. F. Kahánek: K parlamentní tradici. E. Míček: Šlonzáci na Těšínsku.

Časopis pro železniční právo a politiku: roč. II., čís. 9. a 10.: Dr. Ludvík Vaněk: Předpřevratové závazky státní správy vůči třetím osobám. Dr. Fr. Vážný: O dispozičním právu odesilatele a příjemce při nákladní smlouvě dle obchodního zákona, jakož i při železniční a poštovní smlouvě nákladní. Dr. Jos. David: Nová úprava finančně-právních poměrů společnosti jižní dráhy.

Soudní kontroly veřejné správy (sé zákony o Nejvyšším soudu správním, jeho jednacím řádu, soudu volebnímu a patentnímu). Načrtl Dr. Jiří Hoetzel, ř. profesor Karlovy university.

Moderní správa veřejná je správa zákonná (§ 1. a 93. úst. listiny). Aby rádně plnila svoje úkoly, jest vybudován ve státě celý systém prostředků, jež nazýváme kontrolou moci výkonné. Podle toho, kdo kontrolu tuto provádí, liší se kontroly parlamenní (§ 52. a 53., 75. až 78. ustan.), kontroly správní (vykonávané vyšším úřadem správním nad nižším zpravidla k stížnosti stran) a kontroly soudní, kterou vykonávají jednak soudové rádní § 105. úst. listiny, jednak soudové veřejného práva, totiž Nejv. správní soud, § 88. úst. listiny, soud volební a patentní.

Ve svrchu uvedené knížce, která se jeví jako tref z příslušné kapitoly knihy, kterou autor chystá o českosl. právu správním, prof. Hoetzel probírá podrobně kontroly soudní. Nejvyšší význam tu má Nejv. správní soud. Působnost jeho ve spletitých případech a zápletkách jest rozvržena ve 2 skupiny a to: 1. na ochranu subjektivních práv veřejných, k nimž náleží i ochrana proti porušení práv politických a rozhodování o nárocích veřejnoprávních, 2. na konflikty kompetenční. Ve spisu jsou všechny základní pojmy pro působnost rozhodné (jako: úřad správní, rozhodnutí a opatření, subjektivní právo veřejné, volné uvážení) stručně, ale přesně vyloženy, rovněž řízení jest zevrubně probráno.

Část druhou tvoří texty příslušných zákonů.

Kniha jest určena sice v prvé řadě za pomůcku při akademickém studiu, ale stane se dobrou a spolehlivou pomůckou i právníkům praktickým, zejména na Slovensku, kdež přesná znalost instituce spr. soudu dosud plně nepronikla.